

2011. április 17. vasárnap
Pál első levele a korinthusiakhoz 11,23–34
Dr. Peres Imre

^{11,23}Mert én az Úrtól vettem, amit át is adtam néktek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, vette a kenyeret, ^{11,24}és hálát adva megtörte, és ezt mondotta: "Vegyétek, egyétek, ez az én testem, amely tiérettetek megtöretik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre." ^{11,25}Hasonlóképpen vette a poharat is, miután vacsoráltak, és ezt mondta: "E pohár amaz új szövetség az én vérem által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre." ^{11,26}Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok e poharat, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljön. ^{11,27}Azért, aki méltatlanul eszi az Úr kenyerét, vagy issza az Úr poharát, vétkezik az Úr teste és vére ellen. ^{11,28}Vizsgálja meg azért az ember önmagát, és úgy egyék abból a kenyérből, és úgy igyék abból a pohárból. ^{11,29}Mert aki úgy eszik és iszik, hogy nem becsüli meg az Úrnak testét, ítéletet eszik és iszik önmagának. ^{11,30}Ezért erőtlének és betegek közöttetek sokan, és ezért halnak meg számosan. ^{11,31}Mert ha mi magunk ítélnénk meg önmagunkat, nem esnénk ítélet alá. ^{11,32}De amikor az Úr ítél minket, akkor nevel, hogy a világgal együtt el ne vesszünk. ^{11,33}Azért tehát, testvéreim, ha evésre egybegyűltök, várjátok meg egymást. ^{11,34}És ha valaki éhes, otthon egyék, hogy ne ítéletre jöjjetek össze. A többről majd akkor rendelkezem, ha hozzátok érkezem.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Egy hagyomány anyagát dolgozza fel itt Pál apostol, aki a bálványáldozati hús evésének és a pogány kultuszban való részvétel problémája után rátér az úrvacsorai közösséggel kapcsolatos problémák tárgyalására. Az itt felmerült gondok is többfélék: érintik magát a közösséget, az egymáshoz való szeretetlen viszonyulást, de érintik a közösség teológiai gondol-

kodását, amikor „az Úr testét és vérét” összekeverik más emberi társaságok együttlétével, anélkül, hogy ezt kellőképpen meg tudnák különböztetni, és fokozott tisztelettartás mértékével megbecsülni. Ha ez nekik nem számít, Pál nem csodálkozik, hogy ennek következtében más bajok is gyötrik őket, amik már azonban sokkal fájdalmasabbak, mert némelyek betegsége és halála is ennek függvényében történik. Ezért önvizsgálatra és az úrvacsoravételhez méltóbb, komolyabb viszonyulásra próbálja rábírnai a korinthusiakat.¹

23–24. vers

Pál a hellenista gyülekezetek hagyományából most olyan emléket vett elő, amely számára, és bizonyára a korinthusiak számára is ismerősnek és nagyon komolynak számított. Ő ezt a hagyományt saját teológiai látásával toldja meg, amikor arra hivatkozik, hogy ennek gyökerei nála visszavezethetők egészen az Úrig.² Tőle vette át,³ amit most közölni akar, vagyis hogy az utolsó vacsora azon az éjszakán a tanítványokkal nem csupán örvendetes együttlét volt, hanem a búcsúzás alkalmá is, amikor az Úr előre mutatott a kiszolgáltatására, elárulására (παραδίδωμι). A páli hagyomány még ebben az időszakban nem emeli ki Júdást, mint árulót. Ez a tény csak később, az evangéliumok fogalmazásánál kezd egyre komolyabb szerepet játszani. Jézus cselekvése hálaadó és egyben emlékeztető, ahogy ezt a zsidó közösségekben a páska alkalmával gyakorolták: mintha családfő lenne, veszi a kenyeret (ἄρτος), megtöri és a többieknek adja, miközben emlékeztető beszédet mond. A beszéd azonban már egészen az aktualizált állapotokat tükrözi: Jézus saját testére utal (σῶμα), amelyet nekik ad eledelül – de gondolataiban az van, hogy értük adatik: ὑπερ ὑμῶν. Az átadás fájdalmasan történik, mert megtöretik (ahogy a kenyér: κλάω). Pál szerint ehhez társul az a

¹ HORSAI E.: in: *Igazság és Élet* (2010/2).

² A fogalmazás azonban elárulja, hogy ez a bizonyos tulajdonképpen nem egyéni vizionális inspiráció kar lenni, hanem úgy vette ezt át Pál az Úrtól, hogy az (antiókhiai?) gyülekezeti közösség ezt neki átadta. Az evangéliumi a hagyományok is ezt nagyjából hasonló módon közlik (Mk 14,22–24; Mt 26,26–28; Lk 22,19–20).

³ A mostani feljegyzések és kéziratok vizsgálata azonban arra enged következtetni, hogy a szöveg nagyon töredékes lehetett, és hogy ez a hagyomány több hullámban íródott: nincs kizárva, hogy főleg a lukácsi hagyomány éppen Pál ismereteivel egészült ki.

gondolat is, hogy ezt kell tenniük később is, az ő emlékezetére (ἀνάμνησις): Pál szerint tehát Jézus feltételezte, hogy a tanítványok túl fogják élni, és majd találkozásaik alkalmával erre emlékezzenek.

25. vers

Ugyanez következett a bor kiszolgáltatásánál: a vacsora után Jézus vette a poharat (ποτήριον) is, és megfelelő kísérő beszéd mellett átadta nekik. Jézus a beszédben említi az új szövetséget, amelyet éppen az ő vére (ἐν τῷ ἔμῳ αἵματι), amelyet itt a bor jelképez, pecsétel meg. Az új szövetség (ἡ καινὴ διαθήκη) itt valószínűleg egy új közösség létrejöttére vonatkozik, amelyet később a tanítványoknak létre kell hozniuk – az eddigi tanítványi kör mintájára. Ezzel együtt Jézus jelzést adott arra nézve, hogy a halálában bűnös Izrael nem tölti be Isten népének eredeti küldetését, ezért Isten új szövetséget köt, de már nem a régi Izraellel (vö. Jer 31,31), hanem az új néppel, az egyházzal. Itt is fontos szerepet hivatott játszani az emlékezés és emlékeztetés motívuma.

26. vers

Az emlékezés azonban nemcsak szép emlékek felidézését jelenti, hanem azt is, hogy így állandóan megjelenítik az Urat, aki élő módon lesz köztük az úrvacsora vétele alkalmával, és egyben emlékeztetni fogja őket arra, hogy hátra van még az ő második eljövetele. Az úrvacsorának ezzel erős eszkatológiai jellege lett. Az Úr „hagyatéka” tehát az, hogy mindig, amikor együtt lesznek tanítványai vagy követőik, a kenyér megtörése és a pohárban való bor emlékeztesse őket nemcsak erre az utolsó vacsorára, hanem Jézus halálára is, ami majd ezután következik a kereszten.⁴ Jézus eljárásában van néhány szimbolikus cselekedet, amit maga Jézus is úgy értett. Bizonyára nem gondolta ő, hogy a kenyér ténylegesen mágikusan hústestté válik, ahogy nem gondolta a borról sem, hogy a pohárban vérré válik. Ugyanakkor a vacsora Jézus számára a zsidó étkezés szent jellegét hordozza, ami az asztali közösség jellegében rejlik. Azóta is az egyház ezt ilyen szimbolikus végzi, és egyben közösséget ápol egymással és Jézussal. Ezt kell tennie, amíg Jézus vissza nem jön. Korinthusban azonban pont ezzel volt a baj: nem vállalták egymással a közösséget, és háttérbe szorították azt a gondolatot, hogy Jézus vissza fog jönni.

27–29. vers

Pál úgy gondolja, hogy aki nem vizsgálja magát (δοκιμάζω), hogy milyen indulat feszül benne, és a másikat lenézve vagy éppen sértéseitől megsértődve részesül az úrvacsorában, az ilyen méltatlanul (ἀναξίως) eszi az Úr kenyerét és issza az Úr poharát. Ez nem méltó sem az Úrhoz, sem a keresztyén gyülekezethez, és nem méltó a krisztusi emberhez sem. Pál ezért fontosnak tartja, hogy vizsgálják meg magukat az emberek: az úrvacsora előtt tartsanak őszinte önvizsgálatot, és ismerjék fel magukban a titkos indulatokat, bűnöket. Nem tudjuk, hogy Pál szerint ennek mennyire kellett volna egyéni jellegűnek lenni, vagy nyilvános közösségi bűnbánattartásra vonatkozott-e, ahogy az az egyházban később meghonosodott. Pál csupán annyit mond, hogy csak önvizsgálat után, „úgy” (οὕτως) történjen az úrvacsoravétel. Más esetben Pálnak az a vélemények, hogy aki úgy eszik és iszik, hogy nem becsüli meg az Úrnak testét (διακρίνω: megkülönböztetni, különbséget tenni, szétválasztani), ítéletet (κρίμα) eszik és iszik önmagának. Az intés talán két különbségtételre vonatkozhat: egyrészt hogy Korinthusban külön kellene választaniuk az agapét (vacsorázás, evés-ivás) az úrvacsora fogyasztásától (= gyakorlati intés); ugyanakkor egyáltalán különbséget kellene tenniük a profán étkezés (emberi, baráti asztaltársaság) és a szent úrvacsoravétel (ill. Krisztus gyülekezete, „Krisztus teste”) között (teológiai intés).⁵ Mivel ez nem így volt Korinthusban, a bűnös indulatokból történtek a bajok, és keletkeztek messzemenő következmények.

30. vers

Pál eléggé élesen veti szemükre, hogy azért (διὰ τοῦτο) vannak közöttük sokan (πολλοί), akik erőtelenek (ἀσθενεῖς), sőt betegek (ἄρρωστοί), és azért haltak meg (κοιμῶται) számosan (ἱκανοί: elég sokan). Sok problémát vet fel a magyarázatban ez a páli kijelentés. Az egyik magyarázati lehetőség az lenne, ha a meghalni ige (κοιμάω vagy κοιμάομαι) nem vonatkozna a halálra, hanem csak arra (az alvásra), ami a tulajdonképpeni jelentése: elaludni, elnyugodni, elpihenni. De mivel átvitt értelemmel a görögség a halál állapotára is használja,⁶ ezt a jelentését nem lehet ignorálni. Az a megoldás sem elfogadható, hogy ez az „elalvás” lelki értelemben veendő, és hogy csak bizonyos lelki „mozdulatlanságot” jelentene. Bizonyára nem képzel-

⁴ W. R. FARMER: Peter and Paul, and the Tradition Concerning 'The Lord's Supper': in 1Cor 11:23–26, in: *Criswell Theological Review* 2 (1987), 119–140.

⁵ Vö. BOLYKI J.: A Korinthusiakhoz írt első levél magyarázata, in: *Jubileumi kommentár* III, Budapest, Kálvin Kiadó, 1995, 270.

⁶ A görög sírfeliratokban gyakran előjön pl. nyughelyként a sírhely (κοιμητήριον) megjelölése is; magát a halál állapotát a hellenizált zsidók is κοίμησις-nak nevezték: I. PERES, *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie*, WUNT 157, Tübingen, Mohr Siebeck, 2003, 178.

hető el az a megoldás sem, hogy a korinthusi bálványáldozati hús a keresztyének számára mérgezett lett volna (vagy mérgezően hatott volna), mivel az áldozati hús bizonyos mágikus beavatáson ment át, ami a démonokkal függött össze, és ez a keresztyén lelkiismeret számára, amely nem volt beavatva a mágikus szertartásba (és beoltva valamilyen spirituális „ellenszerummal”), tragikus következményekkel járt volna. Valószínűleg abból kell kiindulni, hogy a korinthusi istentiszteleti helyzet a szociális és a teológiai problémák miatt olyan feszült lett, és a kapcsolatok annyira eldurvultak, hogy emiatt szakadások szélén állt a gyülekezet.

31–32. vers

Pál ezt a problémát két szempontból is figyeli: Egyrészt emberileg: ezek az állapotok úgy a lelkileg, mint testileg is kikészíthettek a korinthusiak közül sokakat,⁷ akik betegre izgulhatták magukat, és lehetnek olyanok is, akik ezt akár nem is élték túl. Főleg azért is, mert azoknak, akiknek ez megfelelt, akik hitükben vagy lelkiismeretükben fásultakká lettek vagy elgyengültek, nyugodtan „lakmároztak” maguknak tovább. Pál is nagyon hevesen nyilatkozik ezen a ponton. Itt teológiai szemlélete jut szóhoz: Sejthette, hogy ez nem fog jóra vezetni. Hiszen a felelőtlen viselkedéssel magukra vonják Isten haragját és ítéletét, aki nem kedvezhet nekik, és a radikális ószövetségi példák értelmében Isten ítélettel sújtja a vétkezőket. Hiszen az mégis csak méltatlan, amit tesznek egymással, és főleg az úrvacsorával: így durván vétkeznek Krisztus teste és vére ellen. Isten ítélete azonban olyan meghökkentésre akarja őket vezetni, hogy meneküljenek a bűntől, és időben forduljanak vissza a jó útra. Mert ha most megváltoznak, és megelőzőképpen elítélik magukat, nem kell majd viselniük az örökkévaló büntetést, amikor Isten megítéli a világot. Isten ítéletének a gondolata tehát Pálnál pedagógiai célzatú.

33–34. vers

Utolsó szavait az apostol újra enyhébb hangon fogalmazza. Újra kedvesen, testvéreknek (ἀδελφοί μου) nevezi őket (vö. 1Kor 10,1), és most az összejövetelek gyakorlati oldalát veszi górcső alá. Pál itt visszatér ahhoz a gondolathoz, amit már korábban kifejtett (vö. 1Kor 11,22): vagyis, hogy nem szükségszerű, hogy az agapé együtt legyen az úrvacsorával. Ezért azt javasolja, hogy ha valaki éhezik (πεινάω), a vacsorát mindenki egye meg otthon (ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω), és úgy jöjjön a közös összejövetelre, hogy ott éhségével ne zavarja a többieket, sem önmagát. Mert egyébként – ahogy tapasztalják – neheztelés és feszültség támad belőle, ami nem áldáshoz vezet, hanem inkább ítélethez (εἰς κρίμα) sodorja őket. Az istentisztelet pedig nem arra van, hogy onnan az emberek még összeziláltabb állapotban menjenek haza, mint ahogy odamentek. Ugyanakkor Pál szerint az is fontos, hogy várják meg egymást: bizonyára különböző időben érkezhettek az összejövetelekre, ahogy kinek-kinek a munkája engedte. Ilyenkor magától adódott a kísértés, hozzáfogni az evéshez, és nem várni a többiekre. Ez azonban nemcsak a mások iránti türelmetlenségnek és érzéketlenségnek a jele, hanem az önzésnek és tapintatlanságnak is: gyorsan enni, esetleg többet, és válogatni a legjobb közül, a többieknek pedig csak a maradékot hagyni. Ezért nemcsak azok vétkeztek, akik később érkeztek, és morogva zokon vették ezt a kijátszást, hanem azok bűne is, akik ilyen önzően, szeretetlenül jártak el a testvérekkel szemben. Talán ezért is lett a légkör ilyen feszült, ami végül szakadáshoz is vezethetett volna. Tanácsai után Pál még megemlíti, hogy a többi kérdésről majd akkor szól, ha személyesen meglátogatja őket. Lesz még rendezni való (διατάσσω) dolog, de ezt majd későbbre hagyja. Ezzel az a reménye jut kifejezésre, hogy a korinthusiak tanácsait elfogadják, és hogy látogatásáig a dolgok jóra fordulhatnak.

⁷ A páli érvelésben, a görögben lehet észlelni bizonyos csökkentést, amikor először beszél a „sokakról”, aztán már csak „elég sokakról” (πολλοί - ἱκανοί).

Prédikációvázlat

1. A hagyomány és a folytonosság

Fontos a hagyomány, amelyet a gyülekezetek őriznek. Sok élmény az Úrral, sok tapasztalat és emlék sűrűsödik benne. Ezt tiszteletben kell tartani. De szükséges az is, hogy a hagyományban megtaláljuk nemcsak az emléket, hanem az életet, és amely számunkra is ugyanolyan élő módon kezd buzogni, mint az előttünk levők számára.

2. Az Úr teste és vére

Az Úr önmagát adja nekünk igéjében, de kiváltképpen az úrvacsorai jegyekben. Nem materiális fogyasztás ez, hanem a hit erejét jelenti. Így, a hitben van köztünk jelen az Úr. De csak az tudja ezt átélni és megtapasztalni, aki őszinte önvizsgálatot tesz, mert ahol arra sincs sem erő sem hajlandóság, hogy önmagába nézzen az ember, ott nem sok reményt lehet fűzni ahhoz, hogy az Úr előtt jobban nyitja meg magát az ilyen.

3. Halálos bűnök

Az emberek elgyengülnek, megbetegednek és meghalni is lehet sok minden miatt, betegségben. De nagyon rossz, ha valakinek ilyen baja azzal függ össze, hogy felelőtlenül viszonyult az Úrhoz, a gyülekezethez, az istentisztelethez ill. az úrvacsorához, vagy a másik testvérhez. Vannak nem halálos bűnök, és vannak halálos bűnök (1Jn 5,16–17). Jó lenne időben észrevenni a veszélyeket, és elkerülni azt az esetet, amikor már nem lehet segíteni semmivel.

4. Emlékezés az Úrra

Jó emlékezni az Úrra – minden igével, mondással, tanításával és áldással, amit ránk hagyott. És jó emlékezni rá az úrvacsorában is nem csak úgy, hogy itt volt és élt. Hanem úgy is, hogy vissza fog jönni: vagyis emlékezni a jövőre, amely még nagyobb áldások és dicsőség gazdagságában valósul meg. A keresztyén jövő tehát nem szomorúság, hanem öröm és boldogság. De nem szabad elfelejteni, hogy ezt az Úr sebei szereztek meg.